

מעדני אשר

גיליון ש"ג
(שנה ז')
פרשת שמות תש"ע

י"ל ע"י

מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תבל יוצאים לזכותו של הרב ברוך בן מרים ומרת זיינדל מלכה בת היה פייגא

אבל במשכיל לדוד בפרשתן דחה תרוץ זה: וז"ל דאפילו נודה שתצפנהו רצה לומר במקום חשך מה שאינו מוכרח כלל, מכל מקום הרי איתא בגמ' כתובות ס' ע"א: סומא מנא ידע לאמו א"ר אשי בריחא ובטעמא, א"כ אפילו היה במקום חשך היה צריך להכיר את אמו בריחא ובטעמא, וכן דחה תרוץ זה בתורה תמימה.

ד. מזה יהיה ראייה לשיטת הרמב"ם דסבירא ליה דאין הדבר תלוי בזמן קבוע ולפעמים אינו מכיר אחר הרבה זמן, א"כ מדוע לא אכל, דילמא עוד לא הגיע זמנו, אלא משום שידע שעתידי לדבר עם השכינה, כך תירץ בתורה תמימה בפרשתן, ומדחה דמ"מ מנלן שזה הטעם.

ה. ע"פ מה דאיתא במדרש בפרשת וזאת הברכה כשהיה משה רבינו מספר למלאך המות מה כוחו אמר לו ואפילו חלב לא ינקתי, א"כ לכאורה סותר את הגמ' הנ"ל שכן ינק, וכדי שלא יהא מדרשים חלוקים נצטרך לומר שהיה מניח דד בפיו ודומה כיונק כדי שלא לשנות ממנהג העולם, אבל באמת לא היה יונק כלל, ותדע דאל"כ תקשי לאותו מדרש ממקרא מפורש ותקח האשה הילד ותניקהו, אלא מוכרח שהיה נוהג כמנהג היונקים, ולפי הנ"ל אתי שפיר דבשלמא בתינוק היונק ממש איכא למימר דניחא ליה בחלב אמו שמורגל בו ולא בשל אחרת, אבל משה רבינו ע"ה שלא היה יונק ממש, אלא נראה כיונק מאי איכפת ליה בין אמו לאחרת, אלא ודאי בשביל שעתידי לדבר עם השכינה ולכן לא רצה לינק מדבר טמא אף על גב שלא היתה יניקה אפילו הכי לא רצה לתת בפיו דד טמא של המצטרות, כך תירץ במשכיל לדוד בפרשתן, ועיין בבאר בשדה בפרשתן.

ו. כיון שמשוה רבינו נולד בשעת גזירות פרעה של וכל הבן הילוד היאורה תשליכהו, מיסתבר שאמו יוכבד דאגה מבעוד מועד למקומות מסתור עבור משה רבינו כדי שלא יתפס על ידי המצרים, א"כ בכל הג' חדשים האלו לא הניקה אותו בקביעות אלא כל פעם אחרת כדי שלא יתרגל לאמו ויאכל מכל אחד, לכן הכרח מדוע לא ינק מהמצרית רק בשביל שעתידי לדבר עם השכינה, כך תירצו באחרונים, ועיין בפרדס יוסף שמתרץ דכונת הגמ' הוא רק שמדוע לא הבחינה בת פרעה שזה אמה שלו, כיון שאין רוצה לינוק מאחרת, ולכן תירצה הגמ' כן, אבל הסיבה אמיתית היא משום שהיה קשור לאמו.

מאיזה גיל תינוק מכיר את אמו ואינו רוצה לאכול מאחרות?
בפרשתן ב' ד' ותאמר אחותו אל בת פרעה האלך וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות.

ומקשה בגמ' סוטה י"ב ע"ב ומאי שנא מעבריות.

ומתריך בגמ': מלמד שהחזירהו למשה על כל המצטרות כולן ולא ינק אמר פה שעתידי לדבר עם השכינה ינק דבר טמא וכו'.

יש להקשות: מהא דאיתא בגמ' כתובות ס' ע"א אמר רבא אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב דמשלשה חדשים מכיר התינוק את אמו ונמנע מלינוק מאחרות, ושמאל אמר שלושים יום, ורב יצחק אמר חמישים יום, וחכמים אומרים דכל תינוק כחורפיה, א"כ איך אמרינן שלא רצה לאכול מהמצטרות, משום דפה שעתידי לדבר עם השכינה אינו יכול לינק דבר טמא, הרי משה היה כבר בן שלושה חדשים ואליבא דכ"ע היה מכיר את אמו שאינו יונק מאחרת, ובפרט לפי מה דמסיק בגמ' כל אחד לפי חורפיה ודאי שהיה משה מכירה קודם, א"כ משום כך לא ינק מאחרות, כך הקשה העיון יעקב סוטה י"ב ע"ב, וכן במשכיל לדוד בפרשתן, וכן בבאר בשדה בפרשתן.

איכא כמה תרוצים:

- א. משה שכבר נשלך ליאור והיה רעב ותאב לינק שהרי נאמר והנה נער בוכה, אם כן היה לו לינק אף ממי שאינה מכירה, אלא ודאי שלכן לא ינק משום פה שעתידי לדבר עם השכינה, כך תירץ העיון יעקב סוטה י"ב ע"ב.
- אבל בתורת הקנאות סוטה י"ב ע"ב דחה תרוץ זה: מהא דאיתא במדרש שגבריאל הכהו כדי שיבכה ותתמלא עליו רחמים, משמע דלולא זה לא היה בוכה, משום דהיה שבע, דמסתמא הניקתו אמו קודם שהושם בתיבה והושם על שפת היאור.
- ב. לא ילפינן מהפסוק רק זה שהחזירהו על כל המצטרות לינק ולא ינק, ודאמר הש"ס דלא ינק משום פה שעתידי לדבר עם השכינה, אמרו כן מרוח קדשם ומסוד ה' ליראיו, דמהאי טעמא הוא דלא ינק ולולא זה היה יונק אף שהכיר כבר את אמו, כך תירץ בתורת הקנאות סוטה י"ב ע"ב.
- ג. כיון דכתיב ותצפנהו שלשה חדשים, מסתמא במקום חושך היה, א"כ לא היה יכול משה רבינו להכיר את אמו, א"כ בעל כרחך הא דלא ינק משום פה שעתידי לדבר עם השכינה אינו יכול לינוק דבר טמא, כך תירץ בש"ח בפרשתן, מובא משכיל לדוד.

גליון זה נודב ע"י ידידינו הנדיב הנכבד

הרב בנש"ק שמואל בנימין שפירא שליט"א ירושלים
לרגל יומא דהילולא רבא של זקיננו הגה"ק רשכבה"ג
מרן ה"כתב סופר" זיעועכי"א החל ב"י"ט טבת
יהא רעוא שבזכות זיכוי אלפים זכותו של בעל ההילולא
יגן עליו שיתברך בכל מילי דמיטב

לעל"ג הרב משה בן הרב יוסף דוד ז"ל, ומרת מלכה מחלה בת הרב מרדכי זיסקינד ע"ה נתרם ע"י ר' מרדכי זיסקינד הגר שליט"א ניו יארק

האם יש איסור לתינוק לינוק מגויה?

יש לחקור האם יש איסור לתינוק לינוק ממניקת גויה או דילמא ליכא איסור.

הנה איתא בגמ' יבמות ק"ד ע"א תינוק יונק מן הכותית ומן הבהמה טמאה ואין חוששין משום יונק שקץ, ואוקמינא בגמ' דמיירי משום סכנה, כלומר דליכא מינקת ישראלית ולא בעי אומדנא דסתם תינוק מסוכן הוא אצל חלב.

וכתב רבינו חננאל מובא בר"ן ע"ז כ"ז ע"א וכן בנמוקי יוסף כתובות ס' ע"א דמאה שמעינן דאסור להניק בנה של ישראלית מן הכותית, אלא במקום סכנה, והכי נמי משמע בתוספתא דשבת דתניא התם אין יונקין מן הכותית ומן הבהמה טמאה.

והר"ן ע"ז כ"ז ע"א מביא את דבריו: וכתוב דיש מי שאומר דודאי הכי הוא קושטא דמילתא דחלב כותית לא מישתרי אלא במקום סכנה.

והא דאיתא במשנה ע"ז כ"ז ע"א עובדת כוכבים מניקה בנה של ישראל ברשותה, מיירי במקום סכנה, וכי תימא אם כן מה טעם דרבי מאיר דאסור אפילו באחרות עומדות על גבה, ומאי טעמייהו דרבנן נמי דלא שרי אלא באחרות עומדות על גבה, איכא למימר כגון שאפשר לו להביא מינקת ממקום קרוב, רבי מאיר סבר כיון דאיכא תקנתא חיישינן לשפיכות דמים, ורבנן סברי באחרות עומדות על גבה ליכא למיחש לשפיכות דמים, וכיון דהשתא ליכא מניקות, וסתם תינוק מסוכן אצל חלב, אבל בדאיכא מינקת ישראלית חלב כותית אסור.

ובשו"ת דברי יציב יור"ד סימן כ"א דן בדברי הרבינו חננאל וז"ל ובשיטת הרבינו חננאל דחלב נכרית אסור מדינא, יש לעיין מה האיסור והאם הוא מן התורה או מדרבנן, דלא ידעתי שורש האיסור לומר שהוא מן התורה, ובפרי חדש יור"ד סימן פ"א ס"ק כ"ד כתב דמדרבנן גזרו על חלב נכרית, ומסיק: דאפשר דסבירא ליה דהוויא מן התורה, ויליף מהא דכתיב בפרשתן וקראתי לך אשה מינקת מן העבריות.

אבל הרשב"א יבמות ק"ד ע"א כתב דמדינא חלב הכותית מותר, דכיון דאסקינא בגמ' כתובות ס' ע"א דחלב מהלכי שתים מותר, מנא תיתי שיהא יותר אסור חלב כותית, מחלב ישראל.

אלא שמדת חסידות הוא: שלא להניק מחלב כותית שלפי שטבען של ישראל רחמנין וביישנין אף חלבן מגדל טבע כיוצא בהן משום הכי עריבו ליה כותית בהדי בהמה טמאה, אבל לא שיהא דינן שוה, שבהמה טמאה אסור מן הדין וכותית מחסידות.

ומביא ראיה: מהא דאיתא במדרש רבה בפרשתן דאמרין וקראתי לך אשה מינק מן העבריות, וכי אסור היה לו למשה לינוק מחלב מצרית לא כן תנינא אבל כותית מנקת בנה של ישראל ברשותה, אלא למה אמרה כן לפי שהחזירתו למשה על כל המריות להניק אותו ופסל את כולו ולמה פסלן אמר הקב"ה פה שעתיך לדבר עמי יינק מן המצרית וכן בגמ' סוטה י"ב ע"ב.

וכן בריטב"א עבודה זרה כ"ז ע"א כתב דמדינא מותר חלב נכרית רק אסרוה חכמים מפני שהן אוכלין שקצים ורמשים וחלב שלהן מוליד אכזריות.

ברכת מזל טוב לידידינו

הגאון המפורסם רבי מאיר הלר שליט"א

רב קרית חסידים בית שמש, ומו"ץ בעדה החרדית
לרגל שמחת הולדת נכדו נ"ו

בן לבנו הרב ישראל אשר שליט"א

יהא רעוא שיזכה לראות נחת דקדושה מכל יוצאי חלציו

והחיד"א בספרו פתח עינים ע"ז כ"ז ע"א העיר דמדברי הריטב"א משמע דהקפידא משום שאוכלים שקצים ורמשים, אבל בלאו הכי אין קפידא בגופן שלהן, אבל מדברי הרשב"א משמע שהטעם משום איכותם דישאל ביישנים רחמים וגומלי חסדים משא"כ הגוים.

ומביא שמדברי רש"י סוטה י"ב ע"ב מוכח דהקפידא היא משום שאוכלת שקצים ורמשים והתינוק טועם בחלבה מה שאוכלת.

ומביא דבשו"ת בית דוד יור"ד סימן כ"א כתב דלדברי רש"י אם יכולים לשמור הנכרית שלא תאכל איסור בזמן היניקה שרי, וכתב החיד"א דממרוצת לשון הריטב"א משמע דגם השקצים ורמשים שאכלה קודם שהתחילה להניק מזיקין שהחלב מוליד אכזריות.

יש להקשות: לשיטות שאסור לשתות חלב נכריה מדינא, א"כ מדוע לא תרצה הגמ' בפשטות מדוע לא הניקה את משה מהנכריות, כך מקשה המהרש"א סוטה י"ב ע"ב, וכן במהר"ץ חיות שם.

איכא כמה תרוצים:

א. הכי נמי מפני הסכנה שלא ירגישו שהוא מן העברים לא היתה אומרת מרים וקראתי לך מן עבריות, אי לאו אחר שפסל את כולם, כך תירץ המהרש"א סוטה י"ב ע"ב.

ב. הכי שהיה קודם מתן תורה ליכא איסור רק משום שעתיך לדבר עם השכינה, כך תירץ המהר"ץ חיות

ולענין הלכה: כתב הרמ"א יור"ד סימן פ"א ס"ק ו' חלב מצרית כחלב ישראל, ומ"מ לא יניקו תינוק מן המצרית אם אפשר בישראלית דחלב עובדת כוכבים מטמא את הלב ומוליד לו טבע רע.

מדוע ציוה פרעה להרוג את הזכרים דווקא ע"י המילדות?

בפרשתן א' ט"ז ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות וגו'.

איתא במדרש רבה א' י"ד למה ציוה להרוג אותם ע"י המילדות, כדי שלא יתבע הקב"ה ממנו, אלא יפרע מהן.

יש להקשות: הרי איתא במדרש רבה על הפסוק בפרשת נח שופך דם האדם באדם דמו ישפך, דבא לרבות דאפילו ע"י שליח חייב משום דבבן נח יש שליח לדבר עבירה, וזה כונת הפסוק שופך דם האדם באדם דהיינו ע"י אדם אחר נמי חייב, ואיתא בגמ' סנהדרין נ"ז ע"ב דרבי ישמעאל סובר דהפסוק בא לחייב בן נח אף על העוברין, דאם נכרי הרג עובר חייב מיתה ויליף ליה מהפסוק הנ"ל דאיזהו אדם שהוא באדם הוא אומר זה העיבור, א"כ לא היה שום תירוץ לפרעה שהרג ע"י שליח דהרי בן נח יש שליח לדבר עבירה, כך מקשה החיד"א בספרו כסא דוד דרוש י"ח, וכן ברש"י על המדרש, וכן הכלי חמדה בפרשתן.

איכא כמה תרוצים:

א. פרעה אמר ממה נפשך, אם בן נח חייב אף על העוברים, אז אין שליח להריגה בבן נח, שהרי שתי דינים אלו נלמדים מאותה מלה, ומי שלמד זה לא למד זה, ואם יש שליח לדבר עבירה בבן נח אז אין חיוב לעוברין, ואם יש חיוב לעוברין אז אין שליח לדבר עבירה, כך תירץ בכלי חמדה בפרשתן.

ב. פרעה לא ידע שאצל בן נח יש שליח לדבר עבירה לכן ציוה להרוג ע"י שליח, כך תירץ החיד"א בספרו כסא דוד דרוש י"ח.

ג. אולי המדרש דסבירא ליה דיש שליח לדבר עבירה בבן נח זה רק בשכר, אבל בלא שכר אף בבן נח אין שליח לדבר עבירה, לפי הנ"ל אתי שפיר דכאן לא נתן להם שכר, לכן אין שליח לדבר עבירה אף בבן נח, כך תירץ הרש"י שם על המדרש.

משה רבינו שהיה כבד פה וכן היה לו קול עב

האם היה כשר לשיר במקדש?

בפרשתן ב' ו' ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בכה וגו'.

איתא בגמ' סוטה י"ב ע"ב קרי ליה ילד וקרי ליה נער וברש"י גדול משמע תנא הוא ילד וקולי כנער דברי רבי יהודה אמר לו ר' נחמיה א"כ עשיתו למשה רבינו בעל מום, וברש"י והוא לוי ונפסל בקול לעבודת השיר אלא מלמד שעשתה לו אמו חופת נעורים בתיבה אמרה שמא לא אזכה לחופתו.

והנה ברש"י בפרשתן פירש קולו כנער.

יש להקשות: מדוע לא חשש רש"י לטענה של רבי נחמיה שאם היה קולו עב, א"כ הוא בעל מום משה רבינו, וכן מה יתריך רבי יהודה על קושיתו של רבי נחמיה, כד מוקשה הרמב"ן בפרשתן, וכן הט"ז בספרו דברי דוד, וכן המהר"ל מפראג בספרו גור אריה בפרשתן, וכן בחתם סופר חולין כ"ד, וכן בפרשתן, וכן בבנין אריאל בפרשתן.

איכא כמה תרוצים:

א. יש לומר שמשה לא היה בטבעו כך, אלא לפי שעה נשתנה קולו כדי שתחמול עליו, לכן אינו נפסל בכך, כד תירץ הטורי זהב בספרו דברי דוד, וכן בגור אריה.

ב. רבי יהודה סובר דלא נקרא קול עבה רק כשהוא עב ואינו חזק, אבל עב וחזק אין זה שינוי קול, שזה נקרא קול גדול ולא קול עב, ובקול גדול אינו נפסל, כד תירץ בגור אריה בפרשתן.

ג. הרי בלי זה היה משה פסול לשיר, מטעם היותו כבד פה ועל כן אין לחוש מה שקולו משונה, כד תירץ במשכיל לדוד בפרשתן.

אבל במנחת קנאות סוטה י"ב ע"ב **הקשה על רבי נחמיה** וז"ל ולכאורה משמע דרק קול עב פסול, אבל כבד פה וכבד לשון ואינו משונה בקול כשר אף דשיר הלויים הוא בתיבות עיין בסוף תמיד ואין אומרן כהוגן, דהא משה רבינו היה כבד פה כמפורש בתורה ומשמע דבשביל זה לא נפסל לשיר.

ומתריך: ע"פ מה דאיתא במדרש רבה א' כ"ז שמשה לא היה כבר פה מלידתו, אלא כאשר היה קטן היה נוטל כתרו של פרעה ומשימו על ראשו וכו' וחרטומי מצרים אמרו מתיראין אנו מזה שנוטל כתרך ונוטל כתרך ונותנו על ראשו וכו' והיה יתרו יושב ביניהם ואומר להם הנער הזה אין בו דעת, אלא בחנו אותו, והביאו לפניו בקערה זהב וגחלת, אם יושיט ידו לזהב, יש בו דעת והרגו אותו, ואם יושיט ידו לגחלת, אין בו דעת ואין עליו משפט מות, מיד הביאו לפניו ושלח ידו ליקח הזהב ובא גבריאל ודחה את ידו ותפס את הגחלת, והכניס ידו עם הגחלת לתוך פיו ונכוה לשנו, וממנו נעשה כבד פה וכבד לשון, ומבאר עוד במדרש רבה ריש דברים דמשה רבינו כיון שזכה לתורה נתפא א"כ יש לומר שנתפא רק ממה שנתקלקל בכויה, אך לא מה שהיה קולו עב מלידתו, כיון שזה מעיקר יצירתו, עיין שו"ת חתם סופר אור"ח סימן י"ב.

ד. רבי יהודה סובר אף שנפסל לשיר, מ"מ כשר לעבודת משא, ורבי נחמיה שהקשה כן סבר כשיטת הספרי בעלותך פרק ג' שלוי שפסול למשא פסול אף לשיר, וכל שכן להיפך שהפסול לשיר פסול למשא, שהרי השיר הוא עיקר עבודתם, כד תירץ החתם סופר חולין כ"ד.

ה. לא היה בזה שינוי מה שקולו כנער, כיון שדרכן אז היה לילד ששה בכרס אחד, ומשה נולד יחידי, א"כ היה מזונו כשל ששה, ולכן גדל הרבה יותר מהראוי, והיה כחו וקולו כשל ששה, כד תירץ החתם סופר בפרשתן.

האם לפני מתן תורה היה שייך המושג של גירות?

בפרשתן ב' ה' ותחד בת פרעה לרחוץ על היאור.

ובגמ' מגילה י"ג ע"א, סוטה י"ב ע"ב אמר רבי יוחנן שירדה לרחוץ מגילולי בית אביה.

וברש"י לטבול לשום גירות, משמע שטבלה לשם גירות דקימ"ל גר צריך טבילה.

יש להקשות: איך שייך גירות לפני מתן תורה, דגירות שייך רק כשכא להיכנס לקדושת ישראל לצאת מתורת בני נח, דהא דבעינן טבילה לשם גירות ילפינן מדור המדבר שמלו וטבלו כשבאו לקבל את התורה כמבואר בגמ' יבמות מ"ו ע"ב, עיין כריתות ט' וכן עבד כנעני כשיוצא מתורת בן נח ובא לכנוס לכלל מצות שהנשים חייבות בהם בעי טבילה כדאמרין בגמ' יבמות מ"ו ע"א אבל לפני מתן תורה עדיין כולן היה עליהם תורת בן נח וטבילה זו למת, כד הקשה הטורי אבן מגילה י"ג ע"א, וכן בהגהות ברוך טעם מגילה י"ג ע"א, וכן במהר"ץ חיות מגילה י"ג ע"א, וכן בכלי חמדה פרשת שמות.

איכא כמה תרוצים:

א. לא התכוונה לגירות ממש, אלא לרחוץ מגלולי אביה וזה הכונה ברש"י לשם גירות, כד תירץ הטורי אבן.

וכן בקובץ שיעורים ב"ב אות ב"ד כתב כל עיקר חלות דין גר הוא שמקבל עול מצוות, ואם לא ניתוסף שום מצוות ע"י הגירות אין כאן חלות גירות, ובזה מבאר למה לא היה לאברהם דין ישראל אלא משעת מילה, לפי שכל עיקר חלות גר הוא ע"י תוספת מצוות, ורק בשעה שנצטווה על המילה וקיבל מצוה זו, נתפס גירותו.

ונתקשה: במדרש שאברהם היה מגייר את האנשים ושרה היתה מגיירת את הנשים, וקשה דבשלמא אברהם עצמו היה יכול להיות גר בכך שקיבל על עצמו מצות מילה שניתוסף לו בתורת יהדות, אבל האיך כל אותם אנשים ונשים נעשו גרים בלא שום קבלת מצות, דהלא אף לאחר שנתגיירו לא נצטוו על המילה, כיון שלא היו מזרע אברהם.

ובשו"ת דברי יציב יור"ד סימן נ"א, וכן כתב בשו"ת בית יצחק אה"ע סימן ל' מביא ראיה דקודם מתן תורה לא שייך גירות, דאיתא בגמ' סוטה י"ט ע"א רבי שמואל בר נחמני אמר דהא דכתב דתמר ישבה על פתח עינים, הכוונה שנתנה פתח היתר לדבריה, שאין שום איסור שהיה יתחנן אתה, כשהיה שאל אותה שמה נכרית את, אמר לה תמר גירות אני, ופירש רש"י אינו עובדת עבודה זרה, וקשה מדוע לא פירש כפשוטו אלא ש"מ שקודם מתן תורה לא היה שייך גירות ממש, ובזה מובן מה שמקשים האחרונים עיין יעקב שם, כלי חמדה פרשת תולדות על הא דאיתא בגמ' דאח"כ שאל שמא אביו קיבל בך קידושין, הא כיון דנתגיירה אין לו אב, ולפי הנ"ל אתי שפיר.

אבל מסיק הדברי יציב: דמדברי המדרש על הכתוב ואת הנפש אשר עשו בחרן, שאברהם היה מגייר את האנשים, חזינן ששיך ענין גירות ממש קודם מתן תורה, שהרי כתוב עשו הרי שמשמ כמו כל גר דהויא כקטן שנוול דמי, וכן בחדושי הגר"ז על התורה שמות י"ב מ"ח הביא ראיות ששיך קודם מתן תורה, אבל הניח בצ"ע מדברי התוס' שבת קל"ה ע"ב שקודם מתן לא היה דין גירות, ועיין בשו"ת מהרי"ט חלק ב' סימן ו' שכתב שכן שייך.

וכן משמע מהפוסקים רא"ם ויקרא כ' י"ז, מהרש"א יומא כ"ח ע"ב בד"ה מצותי, גור אריה בראשית מ"ו ח' שתנצו דלכן לא היה איסור ליעקב להתחתן עם ב' אחיות, משום דנתגיירו, וגר שנתגייר קטן שנוול דמי.

ב. כיון שהיו אז כבר לבני יעקב מצוות נוספות על ז' מצוות מה שנצטוו ע"י עמרם כמבואר בדברי הרמב"ם הלכות מלכים פרק ט' הלכה א' לכן שייך בזה גירות, כד תירץ הברוך טעם בהגהות אמרי ברוך על הטורי אבן מגילה י"ג ע"א.

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב מנדל אזנגר שליט"א
וילמסבורג
יהא רעוא שבזכות זיכוי אלפים ירוה נחת
מכל יוצאי חלציו ויצליה בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידינו
הרב חיים ימפל שליט"א אשדוד
לברכת מזל טוב לכ"ק מרן האדמו"ר מראחוב שליט"א
לרגל שמחת אירוסיו בנו ני"ו במו"ט עב"ג בת
כ"ק מרן האדמו"ר מברגסאז שליט"א
יהא רעוא שיזכה לראות נחת הקדושה מכל יוצאי חלציו

מכתבים למערכת

איך היה מותר ליוסף הצדיק לשמש כסנדק אצל כל הנכדים שלו?

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דכתוב בפרשת וחי וירא יוסף לאפרים בני שלשים בני גמי מכיר דין מנשה ילדו על ברכי יוסף, וכתב בתרגום יונתן גזירינין יוסף, ובפירוש התרגום כתב שי לומד ש'ןן היה הסנדק, וזה הפירוש של ברכי יוסף, ד'ש להקשות לשתות הרמ"א (יור"ד סימן ס"ה ס"ק י"א) דנהוגין דלא ליתן שני ילדים לסנדק אחד משום דהסנדק הוא כמקטיר קטורת, ובקטורת אמרינן בגמ' ויפא כ"ז שמעולם לא שנה אדם בקטורת הוואל ומעשרת, א"כ איך היה יוסף סנדק לכל הנכדים שלו, ותרצתם.

הגאון המפורסם רבי שמאי קודת נראם שליט"א הוביל בחיוב את

נראה לתרץ הדגשנו הוא כמו בקטורת שלא שנה בה אדם כדי שכל אחד יזכה לעשירות, הנה יש לומד ביוסף לא שייך טעם הג"ל דבלאו הכי היה משפיע לכל אחד השפעות טובות כי יוסף הוא המשיביר.

הרב ר'ן יוסף חיים מסעוד אבוזעירא שליט"א עולה מתי"ח חת נחום

נראה לתרץ שכל מה שסנדק נחשב כמקטיר קטורת הוא דווקא לאחר שניתנה מצוות הקטרת הקטורת, אבל קודם שנצטוו על הקטרת אין בסנדקאות מעלת מקטיר קטורת שמעשרת, ולכן יוסף הצדיק שהיה קודם שנצטוו על מצוות הקטרת הקטורת, אין בסנדקאות סגולה של מקטיר קטורת שמעשרת, ולכן יכול היה להיות כמה פעמים סנדק.

מדוע הניח אברהם את יצחק על המזבח כדי לשחטו הוא קרובו אין שוחטים על המזבח

מה שהקשתם על הא דכתיב בפרשת וירא ויעקב את יצחק בנו ויפא אותו על המזבח ממעל לעצים דיש להקשות הלא שחטת קרבנות היה תמיד בעזר המזבח ולא על גבי המזבח, אם כן למה יש אותו על המזבח, ובתרו"ך ד' בתבתם, ע"פ מה דאיתא במשנה (מכאן נ"ה ע"א) דקדשי קדשים ששחטן בראש המזבח הוא כצפון והגמי' לוף מפסוק דכתיב והבחת עליו, ותוס' מפרש דמאורייתא שוחט שם לבתחילה, ורק מדרבנן אסור שחט תרביץ גללים, לפי הג"ל אתי שפיר דשחט על המזבח כיון דמן התורה מותר, ואפילו אסור דרבנן ליכא דבאדם שידוע ליהודי ובפרט יצחק אבני שהיה נהוד מפני קדושת המקום.

הגאון רבי נפתלי הירצקא רייזמן שליט"א הוביל בחיוב את

יש לציון דבר נחמד ששמעתי בענין זה מהרה"ג החסיד המופלג שמואל טוביאס זצ"ל שאמר בשם הבנע"ש לפרש הפסוק הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים או תחפזי וזכתי צדק עולה וכליל או יעלו על מובחן פרים, והיינו כני"ל שעתה שחטת הקרבנות על הרצפה בעזרה משום שחט תרביץ גללים, אבל לעתיד לבא שחטת עתידה אר"י שתוציא גלוסקאות וכלי מילת או יהיו האוכלים באופן אחר לגמרי לא מנו עתה שבאבילה ש חלק האוכל וחלק הפסולת, רק או יהיה פלו אוכל וכמ"ש לחם שנבלע באיברים ואם כן הבהמות שוב לא יטילו גללים, וא"כ יהיה הקרבת הקרבנות וגם שחטתן על המזבח ולא על הרצפה בצידו המזבח, וזה הפירוש הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים, היינו לעתיד לבא או תחפזי וזכתי או יעלו על מובחן פרים היינו שיעלו את הפרים כשהם חיים על המזבח ושם ישחטו אותם ולא יצטרכו לשחטם על הרצפה בצידו המזבח.

מדוע לא החליף יעקב את אפרים והניחו בעד ימיו

מה שהקשתם בשם הראשונים כיון שסבר יעקב שצריך להקדים את אפרים לפני מנשה, מדוע היה צריך להפך את הימים דרך עקלתון כדי להניח את יד ימינו על אפרים מדוע לא החליף מקומות והניח את אפרים לצד ימינו ואת מנשה לצד שמאלו, ותרצתם בחמשה אופנים.

הרב יואל אברהם מושווקין שליט"א מילל סאטמאר ירושלים

נראה לתרץ ע"פ מה דאיתא בגמ' וימא נ"ג ע"ב המתפלל צריך שיפסיע ג' פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום וכו' משום ר' בעיקה אמרו שנתן שלום לימין ואח"כ לשמאל שנאמר מימני את דת לבו וכו' רבא הויה לאבני דהיוב ש'למא לימינה ברישא א"ל מי סברת ליתן דידך לשמאל דידך, לשמאל דידך שהוא מימני של הקב"ה, פירש רש"י שהמתפלל רואה עצמו כאילו השכינה למול פניו שנאמר שויתי ד' לגנדי תמיד, לפי זה יש לומד כי אדרבה יעקב אבינו רצה שישאיר אפרים בצד שמאל לשמאל עדיפא שהוא ימין דשכינה.

הבה"ח מרדכי פרידפרינק נ"י ישיבת עטרת ירושלים

יש לציון דהנצי"ב בהעמק דבר תרין דלכן לא החליפו משום דרק בענינים רחנים רצה להקדים את אפרים, אבל בהלכות עולם היה מנשה קודם אפרים.

תגובות אפשר לשלוח למחבר הרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א

לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: levih@017.net.il
לבירוים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560

מדוע אין אנו חואים שהמשמש כסנדק מתעשר

מה שהקשתם בשם הגר"א על הא דאיתא ברמ"א יור"ד סימן רס"ד שסנדקאות מעשרת, הרי במציאות אין רואים את זה, שהרי הרבה אנשים משמשים בסנדקאות ואין מתעשרים, ותרצתם בארבע אופנים.

הרב שאול מרגליות שליט"א מדינת עילית

נראה לתרץ ע"פ מה שכתב בספר אהבת חסד פרק י"ט בהג"ה מקשה גבי מעשר כספים דהרבה מעשרים כראוי ולא מתעשרים, ומתריץ דאיתא בגמ' סוכה כ"ט ע"א דעל ד' דברים נכסי בעלי בתים יורדים למטוין, ונ"י מעשר כספים לא חסד, והיינו דאפילו שהוא לא מתעשר אבל לפי העבירות שלו היו נכסים צריכים לרד למטוין וע"י המעשר לא נדהה עני, ולפי זה יש לומד ה"ה במילה.

הרב שלמה ענהדכין שליט"א ירושלים

מה שהקשתם על הא דכתיב בפרשת וירא ויעקב את יצחק בנו ויפא אותו על המזבח ממעל לעצים דיש להקשות הלא שחטת קרבנות היה תמיד בעזר המזבח ולא על גבי המזבח, אם כן למה יש אותו על המזבח, ובתרו"ך ד' בתבתם, ע"פ מה דאיתא במשנה (מכאן נ"ה ע"א) דקדשי קדשים ששחטן בראש המזבח הוא כצפון והגמי' לוף מפסוק דכתיב והבחת עליו, ותוס' מפרש דמאורייתא שוחט שם לבתחילה, ורק מדרבנן אסור שחט תרביץ גללים, לפי הג"ל אתי שפיר דשחט על המזבח כיון דמן התורה מותר, ואפילו אסור דרבנן ליכא דבאדם שידוע ליהודי ובפרט יצחק אבני שהיה נהוד מפני קדושת המקום.

הרה"ג ישראל פריץ שליט"א ר"מ ישיבת משה ירושלים

הרב שלמה כהן שליט"א קרית ספר

הרב שמעון בעלזאל שליט"א מילל מאב מרדכי ירושלים

הבה"ח שמחה בונם טרויבע נ"י ישיבת מאב עניס ירושלים

הילד יקותיאל יהודה וינגרטן נ"י קרית צאנז נתיב

נראה לתרץ דירוע בשם הפוסקים דרק כשאין מחלקים את המצוה לכמה זוכה לעשירות, אבל אם הסנדק מעומד עושה אחר, אין זה סגולה לעשירות. מעדני אשר: הבאתי תרוץ הג"ל באותיות הקטנים.

אמאי לא מדליקם תשעה ימים נרות חנוכה משום שפיקא דיומא כמו בכל יומי ששועים ימים מספק

מה שהקשתם בשם הראשונים ואחרונים מדוע לויכא חיוב בחוץ לארץ להדליק את המנוחה ט' ימים משום שפיקא דיומא כמו שבכל יומי עושים בחוץ לארץ ב' ימים משום שפיקא דיומא, א"כ כאן נמי אין יודעים מתי כ"ה כסליו שיעשו מספק תשעה ימים כיון דאפשר שרק ביום השני היא כ"ה בכסליו, ותרצתם בששה אופנים.

הרה"ג פנחס מנחם דאודי שליט"א ירושלים מתי"ח חת נחום

הרב יעקב קדמון שליט"א שט"ס

יש להוסיף דבשפת אמת (והנכח שנת תרל"ג לול ח) תרין קושיא זו, דבכל יומי צריך להיות בגלות יומים לא רק משום שפיקא דיומא, אלא משום שבחוק לארץ יש פחות קדושה וכדי שהארת הו"י"ס תיקלט במאס צריך זמן כפול תרי יומי, וא"כ היינו דווקא בחגים דאורייתא, שנתנו להישמר בארץ ישראל, בארץ חגים מניין מדרבנן, שנתקנו כבר אורייתא שנתחילו הגלות, (והנכח בכ"י שני אורייתא שנתנו להישמר בגלות בכל ישיבת העם וכו' עייני בגלות) נתיקנו מעיקרא על דעת חז"ל וא"כ מספר הימים כבר נקבע מעיקרא גם עבור חוץ לארץ ואין צריך להכפול את הימים כדי לקבל הארת המועד.

הרה"ג אשר לעמול ברגר שליט"א ירושלים מתי"ח חת נחום

מה שהקשתם על הא דכתיב בפרשת וירא ויעקב את יצחק בנו ויפא אותו על המזבח ממעל לעצים דיש להקשות הלא שחטת קרבנות היה תמיד בעזר המזבח ולא על גבי המזבח, אם כן למה יש אותו על המזבח, ובתרו"ך ד' בתבתם, ע"פ מה דאיתא במשנה (מכאן נ"ה ע"א) דקדשי קדשים ששחטן בראש המזבח הוא כצפון והגמי' לוף מפסוק דכתיב והבחת עליו, ותוס' מפרש דמאורייתא שוחט שם לבתחילה, ורק מדרבנן אסור שחט תרביץ גללים, לפי הג"ל אתי שפיר דשחט על המזבח כיון דמן התורה מותר, ואפילו אסור דרבנן ליכא דבאדם שידוע ליהודי ובפרט יצחק אבני שהיה נהוד מפני קדושת המקום.

מה עדיף שיהיה מוהל או סנדק

מה שהקשתם באבא שידוע למלו ויש לו אחי אשתו או להיות מוהל או סנדק מה עדיף האם מוהל או דולמא עדיף שיהיה סנדק והמילה יקיים ע"י שליח, והבאתם אריכות בפוסקים בענין זה.

הגאון רבי יעקב שלום ארנפלד שליט"א ראש מילל צאנז נתיב

יש לציון דבשו"ת בנין עולם (תהי"ד יצחק איזק חבר יור"ד סימן נ"ב) כתב דמילה עדיף ואפילו חותן בלבד עדיף, כי חלק של עשיית מצוה עדיף מסיוע שלם, ומביא ראיה מהולכת אברים לכבש עשו פייס משום דהיא חלק מהמצוה, והולכת אש למזבח הקטורת לא עשו פייס דהיא רק מסייע למצוה.

בשורה טובה

בשמחה רבה הנני להודיע שיעצא לאור במהדורה חדשה הספרים הנפלאים "חליצה כהלכתה" ב' כרכים ובו הלכות יבום וחליצה בכלליה ופרטיה התועלתית גם למסדרי חליצה ולומדי מסכת יבמות בתוספת כמה פרקים חדשים שלא היה במהדורה ראשונה וכן בירורים חדשים ומכתבים חדשים מגדולי ישראל נתחבר ע"י הגאון רבי יחזקאל אהרן שוורץ שליט"א דומ"ץ בבית הוראה מערב בני ברק וראש כולל למתיבתא לתורה והוראה אפשר להשיג בחניות הספרים או אצל המחבר

גליון זה נודב
להעלחת האברך היקר
הרב אייל עמרם שליט"א
ירושלים
לרגל יום ההולדת שחל השבוע
שפע של טוב במעשה ידך
ברכה והצלחה בכל מעשה ידך

גליון זה נודב
לעילוי נשמת הגאון
רבי מאיר לנדא זצ"ל בן הרה"ג
רבי מרדכי זיסקינד זצ"ל
אב"ד דראהביטש-אנטווערפן-ת"א
נלב"ע כ"ג טבת תשמ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידנו
הרה"צ רבי נחום כהן שליט"א
ירושלים
לעילוי נשמת אביו
הרב יחיאל אריה לייב ז"ל
בן הרב חיים יצחק כהן ז"ל
נלב"ע כ"ב טבת ת.נ.צ.ב.ה.